

Voorstel van Rijkswet houdende voorzieningen voor de behandeling van geschillen tussen het Koninkrijk en de landen (Rijkswet Koninkrijksgeschillen)

VOORSTEL VAN RIJKSWET

Wij, Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat ingevolge artikel 12a van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden voorzieningen dienen te worden getroffen voor de behandeling van bij rijkswet aangewezen geschillen tussen het Koninkrijk en de landen;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

§ 1. Algemene bepaling

Artikel 1 Ontstaan van een geschil

Indien tijdens een voortgezet overleg als bedoeld in artikel 12, tweede lid, van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden naar aanleiding van een voorgenomen beslissing een geschil tussen het Koninkrijk en een of meer landen rijst ter zake van de interpretatie van het bepaalde bij of krachtens het Statuut en het bezwaar tegen de voorgenomen beslissing niet in het voortgezet overleg wordt weggenomen, wordt dit geschil op verzoek van de Gevolmachtigde Minister van Aruba, Curaçao of Sint Maarten aan de Raad van State van het Koninkrijk voorgelegd, tenzij sprake is van een geschil over:

- a. een beslissing of voorgenomen beslissing waarvoor bij rijkswet of algemene maatregel van rijksbestuur in een bijzondere procedure voor de beslechting van geschillen is voorzien;
- b. een voorstel van rijkswet of een ontwerp van algemene maatregel van rijksbestuur; of
- c. een beslissing of voorgenomen beslissing die op grond van een bijzondere regeling aan de Raad van State van het Koninkrijk wordt voorgelegd.

§ 2. Het verzoek om een oordeel van de Raad van State van het Koninkrijk

Artikel 2 Aanhangig maken

1. Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk legt een verzoek om een oordeel over het geschil aan de Raad van State van het Koninkrijk binnen twee weken na de dag waarop de Gevolmachtigde Minister in het voortgezet overleg heeft verklaard dat zijn bezwaar is blijven bestaan voor.
2. Bij het verzoek voegt Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk in ieder geval:
  - a. de stukken betreffende de voorgenomen beslissing waarover het geschil is ontstaan;
  - b. een schriftelijke en ondertekende weergave van zijn visie op het geschil; en
  - c. een schriftelijke verklaring, ondertekend door Onze Minister-President van het betrokken land, waarin het bezwaar tegen de voorgenomen beslissing wordt gemotiveerd.
3. Onze Minister-President van het betrokken land en Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk kunnen binnen twee weken na verzending van het verzoek, bedoeld in het eerste lid, hun verklaringen, bedoeld in het tweede lid, onder b en c, aanvullen. Zij verstrekken gelijktijdig met de verzending aan de Raad van State van het Koninkrijk elkaar daarvan een afschrift.

§ 3. Het oordeel van de Raad van State van het Koninkrijk

Artikel 3 Bindend oordeel en procesreglement

1. De Raad van State van het Koninkrijk brengt op verzoek van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk, als bedoeld in artikel 2, eerste lid, een met redenen omkleed bindend oordeel uit over het geschil.
2. De Raad van State van het Koninkrijk kan een procesreglement vaststellen voor de behandeling van het verzoek van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk, als bedoeld in artikel 2, eerste lid. Het procesreglement behoeft de voorgaande goedkeuring van de Landen.
3. Het procesreglement wordt bekendgemaakt in de Staatscourant, in het Afkondigingsblad van Aruba, in het Publicatieblad van Curaçao en in het Afkondigingsblad van Sint Maarten.

Artikel 4 Procesgang

1. De Raad van State van het Koninkrijk stelt Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk in de gelegenheid om binnen twee weken nadat de Raad het verzoek heeft ontvangen of, indien van toepassing, binnen twee weken nadat Onze Minister-President van het betrokken land op grond van artikel 2, derde lid, zijn bezwaren heeft aangevuld, zijn reactie op de bezwaren van het betrokken land schriftelijk kenbaar te maken.
2. De Raad van State van het Koninkrijk stelt Onze Minister-President van het betrokken land in de gelegenheid om binnen twee weken nadat de Raad het verzoek heeft ontvangen of, indien van toepassing, binnen twee weken nadat Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk op grond van artikel 2, derde lid, zijn visie op het geschil heeft aangevuld, zijn reactie daarop schriftelijk kenbaar te maken.

3. Partijen verstrekken gelijktijdig met de verzending aan de Raad van State van het Koninkrijk elkaar een afschrift van de in het eerste en tweede lid bedoelde reactie.
4. De Raad van State van het Koninkrijk stelt partijen in de gelegenheid hun standpunt mondeling toe lichten.

Artikel 5 Voeging

1. De Raad van State van het Koninkrijk kan tot twee weken na ontvangst van het verzoek, een ander land dat belang heeft bij het geschil ambtshalve, op verzoek van een partij of op eigen verzoek in de gelegenheid stellen als partij aan het geschil deel te nemen.
2. Het land brengt binnen twee weken nadat het als partij is toegelaten in het geschil een schriftelijke verklaring met zijn opvattingen over het geschil en die is ondertekend door Onze Minister-President van dat land ter kennis van de Raad van State van het Koninkrijk en de andere partijen in het geschil.

Artikel 6 Eenmalig voorleggen geschil aan de Raad van State van het Koninkrijk

Aan de Raad van State van het Koninkrijk wordt het geschil niet meer dan eenmaal voorgelegd.

Artikel 7 Inlichtingenplicht

1. De raad van ministers van het Koninkrijk, de Gouverneur als koninkrijksorgaan, de landsorganen en de onder hen ressorterende diensten en ambtenaren verstrekken aan de Raad van State van het Koninkrijk alle inlichtingen die in verband met de uitoefening van haar taak vereist worden.
2. De vice-president van de Raad van State van het Koninkrijk kan personen oproepen om aan de Raad van State van het Koninkrijk voorlichting en advies te geven.

Artikel 8 Beraadslaging

De Raad van State van het Koninkrijk beraadslagt met Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk en de Gevolmachtigde Ministers van Aruba, Curaçao en Sint Maarten gezamenlijk, indien de Raad van State van het Koninkrijk zulks mocht verlangen.

Artikel 9

1. De Raad van State van het Koninkrijk beslist bij meerderheid van stemmen.
2. Indien de stemmen staken, beslist de stem van de voorzitter der vergadering. Van die omstandigheid wordt in het oordeel melding gemaakt.
3. De Raad van State van het Koninkrijk beslist niet, indien minder dan de helft van de leden aanwezig is.

Artikel 10 Dissenting opinion

1. Degene die in de vergadering een van de meerderheid afwijkende mening heeft kenbaar gemaakt, kan een afzonderlijk met redenen omkleed oordeel uitbrengen.
2. Dit oordeel wordt bij het oordeel van de Raad van State van het Koninkrijk gevoegd.

Artikel 11 De beslissing over het geschil

De raad van ministers van het Koninkrijk oordeelt overeenkomstig het oordeel van de Raad van State van het Koninkrijk.

§ 4. Openbaarmaking

Artikel 12 Openbaarmaking

Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk draagt zorg voor de gelijktijdige openbaarmaking in de Staatscourant van de beslissing van de raad van ministers van het Koninkrijk over de uitkomst van het voortgezet overleg alsmede van het oordeel van de Raad van State van het Koninkrijk.

§ 5. Slotbepalingen

Artikel 13 Evaluatiebepaling

Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk zendt binnen vijf jaar na de inwerkingtreding van deze rijkswet aan de vertegenwoordigende lichamen van de landen van het Koninkrijk een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van deze rijkswet in de praktijk.

Artikel 14 Inwerkingtreding

Deze rijkswet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Artikel 15 Citeertitel

Deze rijkswet wordt aangehaald als: Rijkswet Koninkrijksgeschillen.

Lasten en bevelen dat deze rijkswet in het Staatsblad, in het Afkondigingsblad van Aruba, in het Publicatieblad van Curaçao en in het Afkondigingsblad van Sint Maarten zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven,

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

DRAFT

Toelichting

Uit artikel 55 van het Statuut vloeit dwingend voort dat de inhoud en de interpretatie van het Statuut niet ter vrije beschikking staan van de Koninkrijksregering, noch van de Rijkswetgever. Bij het uitvoering geven aan bepalingen in het Statuut dienen de Rijksregering en de Rijkswetgever acht te slaan op de totstandkomingsgeschiedenis van de individuele bepalingen in het Statuut en zijn zij verplicht daarbij de wensen van de Caribische landen, die in het Statuut tot uitdrukking komen, te respecteren. In het kader van deze Statuutwijzigingen zijn een tweetal belangrijke amendementen vanuit de Arubaanse Staten voorgesteld en aanvaard. Het belang van deze amendementen kan niet genoeg worden benadrukt, aangezien het Statuut en daarmee ook artikel 12a van het Statuut een uitdrukking is van de wil van alle landen binnen het Koninkrijk en deze wil dient door de Rijksregering en de Rijkswetgever in de uitvoering van het Statuut te worden gerespecteerd.

De mogelijkheid die artikel 12a van het Statuut aanvankelijk in het leven riep om bij rijkswet een regeling te treffen voor de behandeling van geschillen tussen het Koninkrijk en de landen, is door het amendement van bijzondere gedelegeerden Wever en Thijsen (*Kamerstukken II* 2009/10, 32 213 (R1903), nr. 17) omgevormd tot een dwingende plicht tot het treffen van een dergelijke voorziening. In de toelichting bij voornoemd amendement werd uitdrukkelijk gesteld dat, wil er sprake zijn van een adequate voorziening in de zin van artikel 12a van het Statuut, er een onafhankelijke voorziening tot beslechting van juridische geschillen ten aanzien van de interpretatie van de bepalingen van het Statuut tot stand gebracht moet worden. Dat het in het kader van artikel 12a uitdrukkelijk dient te gaan om beslechting van juridische geschillen door een onafhankelijke (rechtelijke) instantie is tevens bij de motie van bijzondere gedelegeerden Yrausquin en Herdé (*Kamerstukken II* 2009/10, 32 213 (R1903), nr. 14) door de Tweede Kamer aanvaard.

Gezien het bovenstaande dient de geschillenregeling aan drie principiële uitgangspunten te voldoen:

- a. de bevoegdheid tot geschilbeslechting moet worden opgedragen aan een onafhankelijke (rechterlijke) instantie;
- b. deze instantie moet zich kunnen buigen over juridische geschillen en met name de interpretatie van het Statuut en het Statuut-conform handelen van de Koninkrijksorganen; en
- c. deze instantie moet een finaal oordeel geven over het constitutioneel (statutair) (juridisch) geschil.

In mei 2015 heeft ook het IPKO, voortbouwend op het overleg van januari 2015, vastgelegd dat de delegaties drie belangrijke uitgangspunten ten aanzien van de geschillenregeling aan de Koninkrijksconferentie van de regeringen ter overweging meegeven, te weten:

- a. dat de Hoge Raad of een onafhankelijk gemeenschappelijk hof voor de geschillenbeslechting of een Hoog College van Staat belast zou worden met de geschillenbeslechting van het Koninkrijk;
- b. dat deze geschillenbeslechting moet plaatsvinden middels een bindende uitspraak van dat orgaan; en
- c. dat de geschillenbeslechting zich uitstrekt tot strikt juridische geschillen met betrekking

tot statutaire bepalingen.

Op 8 oktober 2015 heeft Kamerlid Van Laar naar aanleiding hiervan in de Tweede Kamer een motie ingediend (*Kamerstukken II 2015/16*, 34 300 IV, nr. 12) om voornoemde uitgangspunten van het IPKO mee te nemen in de verwezenlijking van een geschillenregeling. Deze motie is op 13 oktober 2015 door de Tweede Kamer aanvaard met 94 stemmen voor en 56 stemmen tegen.

Het voorstel van Rijkswet Koninkrijksgeschillen (35099 (R2114)) die op 1 juni 2021 in de Eerste kamer stond geagendeerd, gaf geen invulling aan artikel 12a van het Statuut. Op grond van het verzet van de Staten van Aruba, Curaçao en Sint Maarten is het voorstel van rijkswet op 24 september 2021 door de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ingetrokken. Indien men invulling wenst te geven aan artikel 12a van het Statuut dan dient de regeling ten minste een bevoegdheid tot geschilbeslechting van (constitutionele) juridische geschillen te verlenen aan een onafhankelijke rechterlijke instantie die bindende uitspraken kan doen. Het eerdergenoemde voorstel voldeed niet aan de invulling van artikel 12a van het Statuut. Daar noopt artikel 12a van het Statuut ook zelf toe, nu hierin een verplichting voor de totstandbrenging van een juridische geschillenregeling is opgenomen. Dit voorstel van rijkswet strekt ertoe daadwerkelijk invulling te geven aan de verplichting van artikel 12a van het Statuut. Hiertoe wordt voorgesteld de Raad van State van het Koninkrijk op te dragen om geschillen tussen het Koninkrijk en de landen te beslechten. Aan de Raad van State van het Koninkrijk wordt de bevoegdheid overgelaten om een bindend oordeel te geven over een geschil over de interpretatie van het bepaalde bij of krachtens het Statuut.

Met het onderhavige voorstel van rijkswet wordt, in tegenstelling tot het ingetrokken voorstel, voorgesteld om in het geval van een geschil als bedoeld in artikel 1 van het voorstel van rijkswet de Raad van State van het Koninkrijk aan te wijzen als de onafhankelijk instantie die zich zal buigen over juridische geschillen, de interpretatie van het Statuut en het Statuut-conform handelen van de Koninkrijksorganen. Naast haar onafhankelijkheid heeft de Raad van State van het Koninkrijk ook het voordeel dat deze door haar samenstelling zich specifiek kan bogen op ervaring met interpretatie van wetgeving en geschilbeslechting.

De grondslag voor dit voorstel om de taak aan de Raad van State van het Koninkrijk op te leggen is artikel 12a van het Statuut dat bepaalt dat: “Bij Rijkswet worden voorzieningen getroffen voor de behandeling van bij rijkswet aangewezen geschillen tussen het Koninkrijk en de Landen”,

De voordelen aan deze constructie verbonden zijn dat er geen dan wel minimale kosten aan verbonden zijn, de onafhankelijkheid van de Raad van State van het Koninkrijk en de ervaring met interpretatie van wetgeving en geschillenbeslechting.

Artikelsgewijze Toelichting

Artikel 1

De eerste algemene bepaling van deze Rijkswet is het ontstaan van een geschil in de zin van artikel 12a van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, te weten, wanneer tijdens een voortgezet overleg als bedoeld in artikel 12, tweede lid, van het Statuut naar aanleiding van een

voorgenomen beslissing een verschil van mening ontstaat tussen het Koninkrijk en een of meer landen ter zake een interpretatie van het bepaalde bij of krachtens het Statuut. Het bezwaar dat naar voren wordt gebracht tegen bedoelde voorgenomen beslissing wordt niet in het voortgezet overleg weggenomen. Indien dat het geval is kan dit geschil door de Gevolmachtigde Minister van Aruba, Curaçao of Sint Maarten aan de Raad van State van het Koninkrijk worden voorgelegd. Artikel 1 geeft expliciet aan in welke gevallen een geschil niet aan de Raad van State van het Koninkrijk kan worden voorgelegd.

Artikel 2

Op het moment dat een voorgenomen beslissing leidt tot een geschil ter zake van de interpretatie van het bepaalde bij of krachtens het Statuut en niet in het voortgezet vastgesteld in artikel 12 van het Statuut kan worden beslecht, kan op verzoek van de Gemachtigde Minister van Aruba, Curaçao of Sint Maarten het geschil aan de Raad van State van het Koninkrijk worden voorgelegd. Artikel 2 van de onderhavige Rijkswet regelt de wijze waarop het geschil aanhangig kan worden gemaakt.

De Gevolmachtigde Minister van Aruba, Curaçao of Sint Maarten maakt bekend aan de Rijksministerraad dat zijn bezwaar in het voortgezet overleg niet is weggenomen. De Rijksministerraad beraadslaat over zaken die het gehele Koninkrijk der Nederlanden aangaan en die per rijkswet of algemene maatregelen van rijksbestuur moeten worden geregeld. In de Rijksministerraad wordt besloten over zaken waarover van tevoren overeenstemming is bereikt met de regeringen van de landen overzee (Aruba, Curaçao en Sint Maarten) of waarvan is vastgesteld dat er een geschilpunt is. In het kader van de Geschillenregeling bepaald de onderhavige Rijkswet dat wanneer eenmaal het geschil bekend is gemaakt bij de Rijksministerraad, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk het geschil aan de Raad van State van het Koninkrijk ter beoordeling zal voorleggen. Het artikel schrijft voor welke documenten deel uit moeten maken van het verzoek aan de Raad van State van het Koninkrijk om een oordeel ter zake het bestaand geschil te kunnen vellen. Aan de partijen wordt ook de mogelijkheid verstrekt om de verstrekte informatie aan te vullen indien dat nodig wordt geacht.

Artikel 3

Met betrekking tot het oordeel van de Raad van State van het Koninkrijk ter zake van het haar voorgelegd geschil, bepaald artikel 3, dat de Raad van state van het Koninkrijk de bevoegdheid wordt verleend om een procesreglement vast te stellen en deze bekend te maken. Een procesreglement bevat de voorschriften voor een uniforme behandeling van geschillen aan de Raad van State van het Koninkrijk voorgelegd in het kader van de onderhavige rijkswet. De Landen wensen bij het opstellen van een procesreglement ook bij te dragen aan de formulering. Nadat de behandeling heeft plaatsgevonden brengt de Raad van State van het Koninkrijk een met reden omkleed bindend oordeel uit over het juridisch geschil ten aanzien van de interpretatie van de bepalingen van het Statuut. Van dit bindend oordeel kunnen de partijen niet afwijken. Dit komt overeen met een van de drie vereisten die op 13 oktober 2015 door de Tweede Kamer werd aanvaard als onderdeel van de motie van Laar (*Kamerstukken II 2015/16, 34 300 IV, nr. 12*).

Artikel 4

Dit artikel regelt de mogelijkheid, door de Raad van State van het Koninkrijk aangeboden aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, in zijn hoedanigheid van Minister van het Koninkrijk en aan de Minister-President van het betrokken land om schriftelijk dan wel mondeling hun reacties te geven op de bezwaren die in het geschil zijn aangevoerd en hun standpunten ter zake nader toe te lichten.

Artikel 5

In dit artikel wordt de voeging van een ander land, dat gedupeerd wordt door de voorgenomen beslissing dat tot het geschil tussen het Koninkrijk en een of meer landen ter zake van de interpretatie van het bepaalde bij of krachtens het Statuut heeft geleid en waartegen het bezwaar tegen de voorgenomen beslissing niet in het voortgezet overleg is weggenomen. Het land, nadat de Raad van State van het Koninkrijk bepaald heeft dat zij als partij kan worden toegelaten, wordt in de gelegenheid gesteld om haar standpunt ter zake nader toe te lichten.

Artikel 6

Dit artikel onderschrijft het bindend karakter van het oordeel van de Raad van State van het Koninkrijk. Het oordeel van de Raad van State van het Koninkrijk heeft bindende kracht of anders gezegd gezag van gewijsde en er kan geen ander rechtsmiddel tegen ingezet worden. De onderhavige rijkswet geeft aan dat de in zet van een herhaald rechtsmiddel in strijd kan komen met de eisen van een goede procesorde.

Artikel 7

De raad van ministers van het Koninkrijk, de Gouverneur als koninkrijksorgaan, de landsorganen en de onder hen ressorterende diensten en ambtenaren hebben allemaal een inlichtingenplicht. Zij zijn verplicht om inlichtingen te verschaffen dat de Raad van State van het Koninkrijk noodzakelijk acht om een oordeel te kunnen vellen ter zake de haar voorgelegde geschil. Nauw verbonden met bedoelde inlichtingenplicht van genoemde instanties is het vragenrecht van de Raad van State van het Koninkrijk om informatie van derden te verkrijgen alsmede om zich door deskundige derden te laten adviseren ter zake.

Artikel 8

Als alle informatie en adviezen zijn ingewonnen zal de Raad van State van het Koninkrijk tot beraadslaging overgaan om tot een uiteindelijk oordeel met betrekking tot het geschil te komen. Zij kan bij haar beraadslaging de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in zijn hoedanigheid als Minister van het Koninkrijk, en de Gevolmachtigde Minister van Aruba, Curaçao en Sint Maarten betrekken indien zij dat mocht verlangen om een weloverwogen oordeel te kunnen formuleren.

Artikel 9

De Raad van State van het Koninkrijk beslist alleen als zij quorum heeft en enkel bij meerderheid van stemmen, inhoudende van het totale aantal toegestane stemmen. Indien er minder dan de helft van de leden aanwezig zijn kan de Raad niet tot stemming overgaan. Als de stemmen staken dan heeft de Voorzitter van de Raad een beslissende stem.

Artikel 10

Bij het uitbrengen van stemmen kunnen meningen verschillen. Een ‘dissenting opinion’ is een afwijkende mening van een Raadslid die niet eens is met de mening van de meerderheid der Raadsleden. Middels een ‘dissenting opinion’ geeft het Raadslid zijn of haar redenen waarop de afwijkende mening berust.

Artikel 11

Het uiteindelijk oordeel ter zake het geschil berust bij de raad van ministers van het Koninkrijk. Dit artikel bepaald evenwel dat de raad van minister van het Koninkrijk het oordeel van de Raad van State van het Koninkrijk zal volgen. Hiermee wordt nogmaals onderschreven dat de Raad van State van het Koninkrijk als onafhankelijk instantie zich over het juridisch geschil heeft gebogen en op grond van haar ervaring en interpretatie van wetgeving en geschilbeslechting tot een weloverwogen oordeel ter zake de interpretatie van het Statuut en het Statuut-conform handelen van de Koninkrijksorganen is gekomen.

Artikel 12

In dit artikel wordt het openbaarheidsbeginsel (artikel 121 Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden, artikel VI.5 Staatsregeling van Aruba, artikel 104 Staatsregeling van Curaçao, artikel 117 Staatsregeling van Sint Maarten en artikel 6 EVRM) verankerd als vereiste van een eerlijk proces en transparantie.

Artikel 13

In dit artikel wordt een evaluatiebepaling verankerd binnen een periode van vijf jaar na inwerkingtreding van deze rijkswet. Deze evaluatiebepaling dient ertoe om na te gaan of de doelstellingen van deze rijkswet daadwerkelijk worden verwezenlijkt. Daarnaast dient een evaluatiebepaling ook om de effecten van de rijkswet na te gaan bij de uitvoering en handhaving ervan bijvoorbeeld ten aanzien van andere wetgeving. In het algemeen wordt meestal een evaluatietermijn van vijf jaar gehandhaafd. Het gebruik van deze rijkswet in de praktijk zal moeten uitwijzen of voornoemde termijn lang genoeg zal zijn om haar doeltreffendheid en effectiviteit te kunnen bepalen.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties